

Opis popularnonaukowy

Celem badań projektu jest analiza i rekonstrukcja pojawienia się i późniejszych przemian kulturowych prekolumbijskich społeczności Indian Pueblo w kilku kanionach parku Canyons of the Ancients National Monument, w regionie Mesa Verde, Kolorado. Pod uwagę będą wzięte szczegółowe analizy kultury materialnej, ale przede wszystkim badana będzie sztuka naskalna kultury Pueblo, w powiązaniu ze strukturą osadniczą i otaczającym krajobrazem, czyli pasmami górskimi i innymi formami terenu, które składają się na tzw. święty krajobraz. Poddane badaniom zostaną także wzajemne relacje stanowisk z malowidłami i petroglifami pod kątem komunikacji wzrokowej. Dodatkowo przeanalizowana zostanie sztuka naskalna historycznych Indian Nawaho i Ute, która znajduje się obok lub w tych samych miejscach, gdzie wcześniej swoje ślady zostawiali Indianie Pueblo.

Wcześniejsze polskie badania prowadzone w ramach grantu NCN w kilku kanionach Kolorado skupiały się na dokumentacji, badaniach geofizycznych i wykopaliskowych w kilkunastu osadach kultury Pueblo z XIII wieku n.e. z architekturą kamienną, położonych w niszach i schroniskach na stokach stromych kanionów. Dodatkowo badania te doprowadziły do odkrycia spektakularnych i nieznanych wcześniej stanowisk, wręcz całych galerii ze sztuką naskalną (malowidłami i petroglifami), tworzonych przez przynajmniej kilka plemion i grup indiańskich w różnym czasie, które przedstawiają sceny polowań, walk, a także szamanów, wojowników i symbole klanowe oraz motywy związane z obserwacjami astronomicznymi. Można tam także zobaczyć inicjały, imiona, nazwiska oraz daty pozostawione przez amerykańskich i meksykańskich hodowców bydła i ranczerów w XIX i XX wieku, co jeszcze bardziej pokazuje, że teren ten był eksplorowany i chętnie wykorzystywany zarówno w okresie prekolumbijskim, jak i później, po przybyciu Europejczyków. Najdłuższa taka galeria, której badania zostały zapoczątkowane przez polski zespół, to ściana skalna o długości 126 metrów i w całości pokryta petroglifami z różnych epok. Region Utah i Kolorado został nazwany przez National Geographic „Dzikim Luwrem”, głównie ze względu na bogactwo nagromadzenia przedstawień sztuki naskalnej.

Projekt będzie realizowany poprzez terenowe badania geofizyczne i wykopaliskowe, analizy Geograficznego Systemu Informacji (GIS) oraz dokumentację fotogrametryczną i skanowanie laserowe 3D architektury i sztuki naskalnej. Innym działaniem, które ma wspomóc rekonstrukcję na bazie danych osadniczych, ma być dokładna analiza i opracowanie artefaktów (głównie w postaci ceramiki i krzemieni), pozyskanych podczas badań powierzchniowych i wykopalisk badaczy z UJ w latach 2014-2017, a także zabytków z wstępnych badań amerykańskich jeszcze z lat 60. i 70. XX w. i przechowywanych w muzeum Anasazi Heritage Center, Bureau of Land Management, które zawiaduje parkiem, gdzie prowadzony był polski projekt. Część badań planowanego projektu realizowana pod kątem współpracy z dzisiejszymi Indianami Pueblo, głównie Hopi, Jemez i Zuni, ma pomóc w rekonstrukcji elementów kultury i wierzeń starożytnej kultury Pueblo w oparciu o tradycyjną wiedzę przekazywaną z pokolenia na pokolenie w postaci informacji ustnych, a odnoszącą się do wielu aspektów życia ich przodków. Skonfrontowane ma to być z badaniami antropologicznymi, a także najnowszymi wynikami badań środowiska naturalnego, sieci hydrograficznej i innych elementów starożytnego krajobrazu, klimatu i środowiska.

Wymienione powyżej badania mają na celu możliwie wierną rekonstrukcję przemian kulturowych i zmian osadniczych w różnych prekolumbijskich społecznościach tego obszaru na przestrzeni wieków. Badania mają także odpowiedzieć na pytania odnośnie powiązania lokowania sztuki naskalnej i jej funkcji w odniesieniu do osadnictwa kultur indiańskich (m.in. kultury Pueblo) i powiązań ze środowiskiem naturalnym, w którym żyły. To wszystko łączy się z przemianami religijnymi oraz społeczno-kulturowymi, które doprowadzały często do zmian zasiedlenia oraz migracji na inne tereny. Ważny jest także aspekt badań archeologiczno-antropologicznych i współpracy naukowców z poszczególnymi plemionami w trakcie badań, ponieważ ich rezultaty mogą przyczyniać się do zachowania tożsamości i dawnych tradycji w dzisiejszych społecznościach indiańskich.